

of the credit-module system are considered. The forms and stages of work of students in scientific circles are spent. The attention is paid on the fact that the main purpose of a student research group is to instill in students the skills of self-selection, the study of special literature, ability to make conclusions and generalizations, that is, to conduct a research work. It is indicated that the research activity is an integral part and a prerequisite to a successful work of higher educational institutions.

Key words: student scientific circle, the credit-modular system, scientific-research work.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2013 р.

Борота Александр Васильевич - д.м.н., проф., заведуючий кафедрою общей хирургии и хирургических болезней стоматологического факультета Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького; avborota@ukr.net

Кухто Алексей Павлович - к.м.н., доц. кафедры общей хирургии и хирургических болезней стоматологического факультета Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького; +38 050 696-01-19

Герасименко Евгений Александрович - к.м.н., учебный доцент кафедры общей хирургии и хирургических болезней стоматологического факультета Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького; +38 050 521-34-23; evgenger@gmail.com

Базиян-Кухто Наира Кареновна - магистр доцент кафедры общей хирургии и хирургических болезней стоматологического факультета Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького; +38 066 411-87-35; naira-251088@mail.ru

Мендзяк Руслан Михайлович - врач-анестезиолог ДОКТМО

Кондратенко Андрей Петрович - студент 5 курса 2 медицинского факультета Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького

© Булат Л.М., Лисунець О.В., Дідик Н.В., Шінкарук-Диковицька М.М.

УДК: 37.091.33.:159:955-057.87.(378.4(61))

Булат Л.М., Лисунець О.В., Дідик Н.В., Шінкарук-Диковицька М.М.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, кафедра пропедевтики дитячих захворювань і догляду за хворими дітьми (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ МЕДИЧНОГО ВИШУ

Резюме. В статті наведені можливості сучасних технологій вищої медичної освіти у викладанні важливого розділу педіатрії "догляд за здоровими та хворими дітьми". Запропоновані інтерактивні методи навчання дозволяють покращити якість підготовки майбутніх лікарів.

Ключові слова: педагогічний процес, інтерактивні технології навчання, вища медична освіта, клінічне мислення, догляд за здоровими і хворими дітьми.

Те, що я чую, забуваю,

Те, що я бачу, пам'ятаю,

Те, що я роблю, я розумію.

Конфуцій

Вступ

Анатомо-фізіологічні особливості органів і систем у різні періоди дитячого віку та транзиторні, функціональні стани і специфічні захворювання визначають пріоритетність педіатричних наук у системі додипломної та післядипломної підготовки лікарів. Враховуючи глобальні гео-політичні, соціо-економічні та демографічні зміни в останні десятиліття, а також здобутки світової медичної спільноти в галузі охорони здоров'я, вироблена єдина стратегія подальшого розвитку системи охорони здоров'я у Європейському регіоні, яка ґрунтується на засадах захисту материнства і дитинства та профілактичних заходах. Нова Європейська політика охорони здоров'я - "Здоров'я - 2020", розроблена Всесвітньою організацією охорони здоров'я, та Національна програма "Здоров'я - 2020: український вимір" концентруються навколо проблем захворюваності, інвалідизації, летальності дитячого віку та проблем виходжування новонароджених дітей. Національна програма "Нове життя - нова якість материнства і дитинства", ініційована та затверджена Указом

Президента України від 27.04.2011 №504/2011, є логічним продовженням реалізації Європейської концепції розвитку і реорганізації системи охорони здоров'я [Підаєв, 2004; Гойда, Моїсеєнко, 2013; Національний проект "Нове життя", 2011].

Вивчення студентами молодших курсів медичних вишів клінічних дисциплін розпочинається із циклів "догляду за хворими" і вимагає не лише механічного виконання алгоритмів догляду, а і розуміння пато-морфологічних змін в організмі людини, котрі потребують корекції [Підаєв, 2004; Рузин, 2012].

Цикл "догляду за дітьми" дає можливість студентам засвоїти суто клінічні поняття: оцінка загального стану, періодизація дитячого віку, перебіг захворювання та розпізнавання особливостей діагностично-диференціального пошуку у дитячому віці. Крім того, студенти мають можливість пересвідчитися у необхідності створення різних умов перебування для дітей кожної вікової категорії у лікувально-профілактичному закладі та відокремити специфічні методи та заходи догляду за маленькими пацієнтами, а також профілактики їхньої захворюваності. Таким чином, дисципліна "догляд за хворими" дає можливість вчитися синтезувати отримані знання з теоретичних дисциплін та аналізувати клінічні

дані, що сприяє формуванню клінічного мислення у студентів молодших курсів медичних вишів [Ковальчук, Кулигіна, 2012; Денисюк, 2013].

Метою дослідження було удосконалення ефективності викладання дисципліни "догляду за хворими" шляхом залучення у педагогічний процес інтерактивних технологій навчання.

Сучасна педагогіка визначила студента суб'єктом, рівноправним партнером процесу навчання. Нова педагогічна парадигма (теорія, визнані досягнення, модель) спрямовує викладача на діалог зі студентами, а саме: розширює межі діалогового поля, залучаючи студентів до діалогу з автором посібника, викладачем, однолітками [Алексюк, Бех, 2000; Андрєєва, Григораці, 2006].

Читаючи очима, можна запам'ятати 10% інформації, слухаючи - 26%, розглядаючи - 30%, обговорюючи - 70%, спільною діяльністю, діяльністю з обговоренням матеріал засвоюється на 90%, а в процесі навчання інших - на 95% [Кларин, 1995]

Процес навчання не автоматичне викладання навчального матеріалу. Він потребує напруженої розумової роботи студента і його власної активної участі в цьому процесі. Пояснення і демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою інтерактивного навчання, що викликає більшу зацікавленість і бажання попрацювати з літературою у студентів, а також бути уважним і послідовним у власних судженнях [Кларин, 1995; Образцов, 2000; Андрєєва, Григораці, 2006].

Матеріали та методи

На практичних заняттях на циклі "догляд за дітьми" були використані технології колективно-групового навчання у групах студентів, які вперше почали вивчати клінічну дисципліну, і вони передбачали одночасну спільну роботу всієї групи. Були використані наступні форми роботи: "Мікрофон", "Мозковий штурм", "Навчаючи - вчуся", "Ажурна пилка", "Незакінчені речення", "Дерево рішень". Особливістю вказаних методик є те, що вони посилюють інтерес до навчання, розвивають творче, продуктивне мислення, вчать культури спілкування, поліпшують міжособистісні взаємини. Разом з тим, активні форми навчання створюють ділову, творчу обстановку, вчать вести діалог, дискусію, спонукають до самостійності у здобуванні знань [Образцов, 2000; Андрєєва, Григораці, 2006]

Організація інтерактивного навчання передбачала моделювання клінічних ситуацій, використання рольових ігор та спонукала до доказових розмірковувань стосовно тематики заняття і спільного вирішення питання на основі аналізу патогенезу та клініко-лабораторних змін у кожному окремому випадку. На практичних заняттях успішно реалізовувалися наступні принципи інтерактивного навчання:

1. Принцип активності, що передбачає активну взаємодію усіх студентів у групі під час заняття.

2. Принцип відкритого зворотного зв'язку, що забезпечує обов'язкове висловлення свого розуміння клінічної ситуації кожним студентом. Цей принцип забезпечує моделювання диференційно-діагностичного та лікувального процесу.

3. Принцип експериментування припускає активний пошук студентами нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань, що спонукає до пошуку нестандартних підходів щодо вирішення клінічних ситуацій.

4. Принцип рівності позицій. Він означає, що викладач не прагне нав'язати студентам свої думки, а діє разом з ними. В свою чергу, студент має змогу побувати у ролі організатора, лідера.

Отримані дані оброблялися на персональному комп'ютері за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel.

Результати. Обговорення

Загалом дисципліну вивчали 75 студентів другого курсу медичного факультету. Середній вік студентів у академічних групах склав $18,5 \pm 1,5$ р. Гендерний розподіл у групах був наступним: $42 \pm 2\%$ юнаки і $58 \pm 2\%$ - дівчата (рис. 1).

Значущим в організації педагогічного процесу із залученням інтерактивних технологій навчання було те, що близько 9,33% студентів уже здобули медичну освіту першого рівня з присвоєнням кваліфікації "медична сестра" та близько 4% студентів мали практичний досвід догляду за хворими у стаціонарних відділеннях лікувально-профілактичних установ другого рівня та на етапі первинної медико-санітарної допомоги (рис. 2).

План практичних занять був представлений 12 темами згідно робочих програм вивчення дисципліни, затвердженими на методичному засіданні кафедри. Вивчення "догляду за дітьми" завершувалося, визначенням поточної успішності та проведенням підсумкового модульного контролю, що включав теоретичні і практичні питання.

Аналіз успішності студентів щодо вивчення дисципліни "догляд за дітьми" показав, що до підсумкового модульного контролю (ПМК) не були допущеними 4-ро студентів (5,33%), з них 1(1,33%) студент жодного разу не був присутній на парах. Мінімальну кількість балів (17-19 балів) на ПМК набрало 2-є (2,66%) студентів, максимальну (26 балів) - 3 (4%) студентів, середній бал за ПМК - 22,45 (рис. 3). Середній бал поточ-

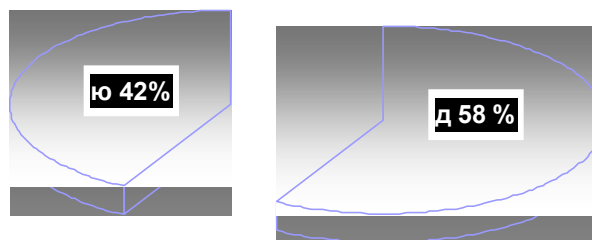

Рис. 1. Гендерна структура груп.

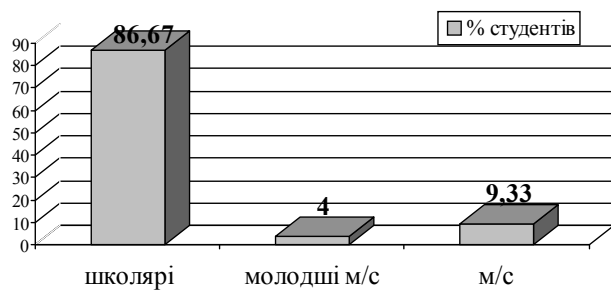

Рис. 2. Фахова структура груп.

ної успішності склав 49,67 (при мінімальній кількості балів 36 та максимальній - 60 балів).

Таким чином, нагромаджений вже сьогодні в Україні та за кордоном досвід переконливо засвідчує, що інтерактивні технології сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Використання сучасних інтерактивних технологій навчання дає можливість врахувати індивідуально-типологічні особливості та здібності студентів, розвинути творчі задатки і допомогти засвоїти професійні

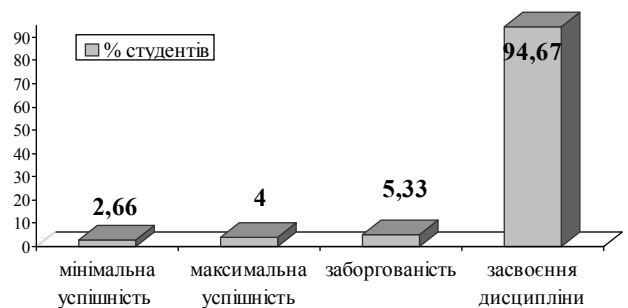

Рис. 3. Успішність студентів.

вміння та навички, розкритися та самореалізуватися в подальшому майбутнім клініцистам.

2. Залучення інтерактивних технологій навчання у педагогічний процес дало можливість істотно покращити академічну успішність засвоєння нового матеріалу студентами-другокурсниками.

Перспектива подальших досліджень полягає у пошуку оптимальних моделей поєднання традиційних форм і методів навчання, спрямованих на засвоєння професійних навиків студентами, із інтерактивними технологіями навчання, що сприятиме формуванню клінічного мислення та розвитку особистості майбутніх лікарів.

Список літератури

- Андреева В.М. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром /В.М.Андреева, В.В.Григоряці]. - Х.: Вид. група "Основа", 2006. - 100 с.
- Гойда Н.Г. Нормативно-правове забезпечення державної політики України щодо охорони материнства і дитинства /Н.Г.Гойда, Р.О.Моїсеєнко / /Педіатрія: національний підручник за ред. В.В. Бережного. - Київ, 2013. - С. 21-39.
- Денисюк В.І. Проблеми підготовки лікарів і покращення навчання студентів 6-го курсу шляхом розвитку творчості та удосконалення клінічного мислення з внутрішньої медицини /В.І.Денисюк, В.П.Іванов, Г.І.Кочута [та ін.] //Новости медицины и фармации. - 2013. - №5(449). - С. 16.
- Кларин М.В. Инновационные модели учебного процесса в современной зарубежной педагогике: автореф. дис. докт. педагог. наук /М.В.Кларин. - М., 1995. - 47 с.
- Ковальчук Л.О. Впровадження інноваційних освітніх технологій у викладання розділу "захворювання слизової оболонки порожнини рота /Л.О.-Ковальчук, В.М.Кулигіна //Вісник Вінницького національного медичного університету. - 2012. - Т.16, №1. - С. 181-183.
- Національний проект "Нове життя" - складова реформування системи охорони здоров'я //Український медичний часопис. - 2011. - №3(83). - С. 7.
- Образцов П.И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в ВУЗе информационных технологий обучения /П.И.Образцов. - Орел: Орел ГГУ, 2000. - 145 с.
- Перспективні освітні технології наук: метод. посіб. /[Алексюк А.М., Бех І.Д., Демків Т.Ф., Єрмаков І.Г., Завадський І.О.]. - К.: Гопак, 2000. - 560 с.
- Підаєв А.В. Болонський процес в Європі /А.В.Підаєв, В.Г.Передерій. - Київ, 2004.- 190 с.
- Рузин Г.П. О Болонской системе и не только /Г.П.Рузин //Новости медицины и фармации. - 2012. - №5(403). - С. 23.

Булат Л.М., Лисунец О.В., Дидык Н.В., Шинкарук-Диковицкая М.М. ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ И ФОРМИРОВАНИЕ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ МЛАДШИХ КУРСОВ МЕДИЦИНСКОГО ВУЗА

Резюме. В статье приведены возможности современных технологий высшего медицинского образования в преподавании важного раздела педиатрии "уход за здоровыми и больными детьми". Предложенные интерактивные методики обучения позволяют улучшать качество подготовки будущих врачей.

Ключевые слова: педагогический процесс, интерактивные технологии обучения, высшее медицинское образование, клиническое мышление, уход за здоровыми и больными детьми.

Bulat L.M., Lysunets O.V., Didyk N.V. INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF TRAINING AND CLINICAL MENTALITY OF STUDENTS OF JUNIOR COURSES OF MEDICAL UNIVERSITY

Summary. The paper presents the possibilities of modern technologies of higher medical education in the teaching of an important branch of pediatrics "care of ill and healthy children". The proposed interactive teaching methods can improve the quality of training of future physicians.

Key words: pedagogical process, interactive teaching methods, higher medical education, clinical thought, care of ill and healthy children.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2013 р.

Булат Леонід Михайлович - доктор мед. наук, проф., зав. кафедрою пропедевтики дитячих захворювань і догляду за хворими дітьми Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 067 747-24-54; bulatlm@mail.ru
 Лисунець Оксана Василівна - к.мед.н., асистент кафедри пропедевтики дитячих захворювань і догляду за хворими дітьми Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 098 455-29-38; lysunets@mail.ru
 Дідик Наталя Василівна - к.мед.н., асистент кафедри внутрішньої медицини медичного факультету №2 Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 066 483-41-47; didyk@mail.ru
 Шінкарук-Диковицька Марія Михайлівна - к.мед.н., доцент кафедри дитячої стоматології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 067 723-61-28

© Задорожний В.В., Мунтян С.О., Баранник С.І., Лященко П.В.

УДК: 161.221.2:378.147:617

Задорожний В.В., Мунтян С.О., Баранник С.І., Лященко П.В.

ДЗ "Дніпропетровська медична академія МОЗ України", кафедра загальної хірургії (вул. Дзержинського, 9, м. Дніпропетровськ, Україна, 49044)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ЗАГАЛЬНА ХІРУРГІЯ" ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Резюме. У статті докладно висвітлено позитивний стан і деякі проблемні моменти викладання дисципліни "Загальна хірургія" за кредитно-модульною системою. Проведено аналіз відгуків студентів про форму і методику подання матеріалу. Слід продовжити роботу з переробки та оновлення навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчального процесу відповідно до умов кредитно-модульної системи.

Ключові слова: кредитно-модульна система, загальна хірургія, викладання.

Вступ

Клінічна дисципліна "Загальна хірургія" посідає одне із провідних місць при підготовці лікаря загального профілю. Курс загальної хірургії закладає на III курсі основи подальшого вивчення студентами хірургії, дитячої хірургії, травматології й ортопедії, нейрохірургії, анестезіології й інтенсивної терапії, урології, акушерства, гінекології тощо.

З 2007-2008 навчального року у вищих медичних навчальних закладах України розпочато викладання загальної хірургії за кредитно-модульною системою. Відповідно до нового навчального плану, складеного за принципами Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) і затвердженого наказом МОЗ України "Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "Спеціаліст" кваліфікації "Лікар" у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України за спеціальностями "Лікувальна справа", "Педіатрія", "Медико-профілактична справа", курс загальної хірургії був реструктурований для викладання дисципліни протягом V, VI семестрів (III курс).

Мета - провести аналіз та визначити проблемні питання викладання дисципліни "Загальна хірургія" за кредитно-модульною системою.

Матеріали та методи

Перехід на нову систему викладання супроводжувався значним скороченням загального навчального часу з відповідними змінами у програмі. При підготовці до переходу на викладання в умовах кредитно-модульної системи у 2007 році МОЗ України видало типову програму навчальної дисципліни "Загальна хірургія" для студентів вищих медичних закладів III-IV рівнів акредитації.

У рамках науково-методичної роботи кафедри з метою удосконалення методики викладання та підтримки

зворотного зв'язку проведено дослідження шляхом анонімного анкетування студентів; з'ясовано їх ставлення до методів викладання та контролю в умовах кредитно-модульної системи. З урахуванням результатів анкетування проведено якісний аналіз викладання дисципліни "Загальна хірургія" студентам III курсу спеціальностей "Лікувальна справа", "Педіатрія", "Медико-профілактична справа" протягом трьох останніх років.

Результати. Обговорення

Загальний обсяг дисципліни "Загальна хірургія" на наступний час становить 180 годин, із них для практичних занять виділено лише 80 годин. Таким чином, загальний час практичних занять зменшено в 4 рази порівняно з періодом до 2005 року. Тривалість практичного заняття згідно з типовою навчальною програмою складає 2 академічні години (80 годин) при збереженому чисельному складі десятків. Матеріал дисципліни в програмі структурований у вигляді 43 тем, що, з урахуванням навчального плану, змушує викладати по дві теми за одне практичне заняття протягом майже всього навчального року; наслідком цього стало скорочення часу, призначеного на викладання та засвоєння окремих тем. Поряд із цим слід зазначити, що сучасний етап медичної підготовки характеризується значним збільшенням обсягів, складності та темпів засвоєння навчального матеріалу. Лишається актуальною проблема довгострокового запам'ятовування у студентів, тим більш, що в умовах інформаційного перенавантаження рівень засвоєння навчального матеріалу значно зменшується.

Аналіз плану та організаційної структури заняття з загальної хірургії свідчить, що при чисельності навчальної групи в 10 осіб, які повинні опанувати дві теми протягом одного двохгодинного практичного заняття, ви-